

De priesteres van de Keutenberg

door ing. A.Tuinman

Een dag van heerlijk, zorgeloos zwerven hadden wij achter de rug. Onder een stralende zon, die een milde voorzomerwarmte over het landschap goot, enigszins getemperd door een zacht oostenbriesje, waren wij door het dal van de Geul getrokken. Wiel was onze gids geweest en als zodanig onvermoeibaar in het vertellen. Hij had ons gewezen op de schoonheid van dit dal, hij had ons de weelde van de bloeiende planten getoond, hij had ons biologie gedoceerd, hij had ons verteld van oude burchten, de streekgeschiedenis, die hem zo aan het hart lag. Dat alles had hij ons gebracht in zijn smeulige dialect, overstraald door de liefde voor zijn geboortestreek.

Zo waren wij aangekomen bij de Keutenberg. Op die berg woonde de vriend van Wiel, Matthieu. Na een hartelijke begroeting nam hij ons mee naar een weilje, niet ver van de Geul af gelegen, een weilje, dat hem toebehoorde en waar wij ons tentje dra hadden opgezet.

Wij moesten ons avondeten nog gereed maken. Het zou een broodmaaltijd worden. Maar voor dat wij daar mee konden beginnen, kwam Marie, de vrouw van Matthieu, met Huub, hun zoon, de steile helling van de Keutenberg af met een paar vla's om van te watertanden! Toen hebben wij niet meer gedacht aan een eigen bereid maal. Rijstevla, vla met kroesjele, vla met proeme, 't smaakte ons veel beter.

Nog genietend van de heerlijke smaak van het Limburgse gebak zaten wij aan de voet van de Keutenberg op een bankje. Vóór ons langs liep een smal pad, en als wij dat overstaken, waren wij bij de Gronseleput. Hier borrelde kristalhelder, fris water uit de krijtbodem omhoog. Men had vroeger om dit bronnetje heen een klein muurtje gemaakt. Zo was er een putje gevormd en uit dat putje schepten de bewoners van de Keutenberg al eeuwen lang hun drinkwater. En men zal ver moeten zoeken om zulk fijn water te vinden.

Wat verderop stroomde de Geul, toen nog helder. In deze tijd vrij snel stromend, maar toch beheerst en rustig.

"Maar zo is het niet altijd", zei Matthieu. "Als in het najaar veel regen of erg veel sneeuwwater van de hellingen komt, dan wordt de Geul een onstuimige watermassa, die voortijlt naar de Maas en dan graag buiten zijn oevers treedt."

"Hoe zou men aan de naam Gronseleput zijn gekomen?", vroeg Lex.

Wiel gaf antwoord. "Ik heb ergens gelezen, dat gronsele is afgeleid van stukjes grond, brokjes mergel of van bezinksel van koffie, koffiedik dus. Die brokjes zie je opborrelen in het bronwater, als dit uit de bodem te voorschijn komt."

"En nu we het toch over namen hebben", kwam Matthieu er tussen, "volgens lieden, die het weten kunnen, zou de Keutenberg haar naam te danken hebben aan de familie Keuten. Deze familie zou ook haar naam gegeven hebben aan een of ander soort bier, dat vroeger in Valkenburg gedronken werd.

Deze naam "keut" (voor bier) werd ook gebruikt in het Bargoens, dat de marskramers uit Nieuwenhagen enkele eeuwen geleden spraken. "Ik drink bier", was in het Bargoens van die handelaren "minotes plart keut."

Het is misschien wel leuk om te vertellen, dat de marskramers uit de Groenstraat ook hun eigen taaltje toen spraken. Voor hen was "ik drink bier", "mienen häch poj raos."

Intussen zwierven mijn ogen over de Geul, die door frisse weiden "voortkabelde" in allerlei grillige bochten. De Geul meandert, zegt de dichter.

"Waar zou de Geul zijn naam aan ontlenen?", vroeg Lex, de jongste van ons gezelschap.

Toen nam Wiel het woord. "Daar heb ik wel eens naar gezocht. Het blijkt, dat de geul in de 9e eeuw Gulia heette, wat duidt op Germaanse afkomst. Het schijnt samen te hangen met moeras, plas, rivier."

Nadat wij moeizaam het steile pad naar de woning van Matthieu opgeklommen waren, nodigde hij ons uit in zijn vakwerkhuis wat te drinken. Een aanbod, dat gretig werd geaccepteerd. En toen Marie ons voorzien had van een lekker drankje, trok onze gastheer zijn praatstoel onder zich en begon:

"Jullie hebben vandaag al van alles gehoord over de Geul en over het dal, waar die Geul doorheen stroomt. Maar ik wil nu een verhaal vertellen, dat spreekt over lang vervlogen tijden en dat zich afspeelt in onze contreien.

Of het helemaal waar is, kan ik niet bevestigen, maar het is de moeite waard er naar te luisteren.

Zo'n tweeduizend jaar geleden waren de streken hier bewoond door de volksstam der Eburonen. Het waren dappere, vrijheidlievende mannen, die voor een groot deel in de behoeften van hen zelf en hun gezinnen voorzagen door de jacht. Onze streken waren grotendeels begroeid met bossen. Toppen en hellingen waren bezet met forse eiken en andere bomen. Alleen in de onmiddellijke nabijheid van de Geul waren er moerassen en grasvelden. Verspreid in bos en op opengekapte plekken vond men er hutten der Eburonen, die het land maar dun bevolkten.

Boven op de Keutenberg stond een hut, die groter en aanzienlijker was dan de andere. Daar woonde de priesteres van de Eburonen. En daar woonde Gronsela, dochter van de priesteres.

De priesteres en haar dochter bedienden de tempel van de Eburoonse Zonnegod. Deze tempel was gebouwd boven de bron, die wij nu aanduiden met de naam Gronseleput. Op zekere dag daalde de priesteres bij het vroege morgengloren de helling van de Keutenberg af, gevolgd door haar dochter. De eerste zonnestralen gleden van de toppen het dal in en wekten dier en plant.

Statig daalde de priesteres Geulwaarts. De zonnestralen troffen door het gebladerte heen haar rijzige, koninklijke gestalte. Weelderig vielen haar haren naar beneden. Hoogblond was haar haartooi, die werd bijeengehouden door een gouden band. Men kon zich geen schonere bekroning, als deze band, bedenken van het fijn besneden knappe en edele gelaat van de priesteres.

Enige passen kwam Gronsela achter haar moeder aan. Zij was het sprekend evenbeeld van de priesters, alleen een generatie jonger. Met haar daalde een wolk van jeugd, schoonheid en gratie de berg af.

Beiden traden de tempel binnen. De aan de Zonnegod verplichte dienst werd verricht.

"Mijn dochter," sprak de priesteres, toen zij uit de tempel kwamen, "daar is een zekere onrust in mij. Er staat ons vandaag iets te gebeuren."

Nauwelijks waren haar woorden koud, of er drongen geluiden tot hen door, geluiden, die hun vreemd waren in de morgen.

Moeder en dochter klommen de berg op en met ontzetting zagen zij, hoe in het dal een grote schare soldaten bezig was een groot kamp in te richten. Ontelbare mannen krioelden er door elkaar.

Hun blinkende helmen met fel gekleurde pluimen, hun lange lansen, hun flikkerende zwaarden, de omvangrijke hoeveelheid wagens, dit alles gaf de priesteres de zekerheid, dat er in het dal een Romeinse legerafdeling was neergestreken.

Uit het doen en laten van de Romeinen kon men opmaken, dat zij zich hier vrij veilig voelden. En waarom zouden zij ook niet? Waren de Eburonen niet hun vrienden? Had Ambiorix, de vorst der Eburonen, hun zijn vriendschap niet aangeboden? Dat was nog maar kort geleden gebeurd, toen zij op weg naar het oosten, door het randgebied van de Eburonen getrokken waren.

De priesteres en Gronsela hadden zo lang gekeken naar het schouwspel, dat zich in het dal afspeelde,

dat het hoog tijd werd om zich weer naar de tempel te begeven.

Daar was nog werk te verrichten door hen. Druk bezig zijnde met de versiering van het beeld van de Zonnegod, vermoedden de vrouwen niet, dat zij werden gade geslagen.

Cotta, de Romeinse bevelvoerder, die met Sabinus het commando voerde over de bedrijvige inrichters van het kamp, had de tempel ontdekt. Terwijl zijn manschappen druk in de weer waren, had hij zijn paard genomen en was, vergezeld van zijn adjudant, een kleine verkenningstocht begonnen in de naaste omgeving van het kamp. En daarbij ontwaarde hij de tempel, waar de priesteres en Gronsela direct de aandacht trokken.

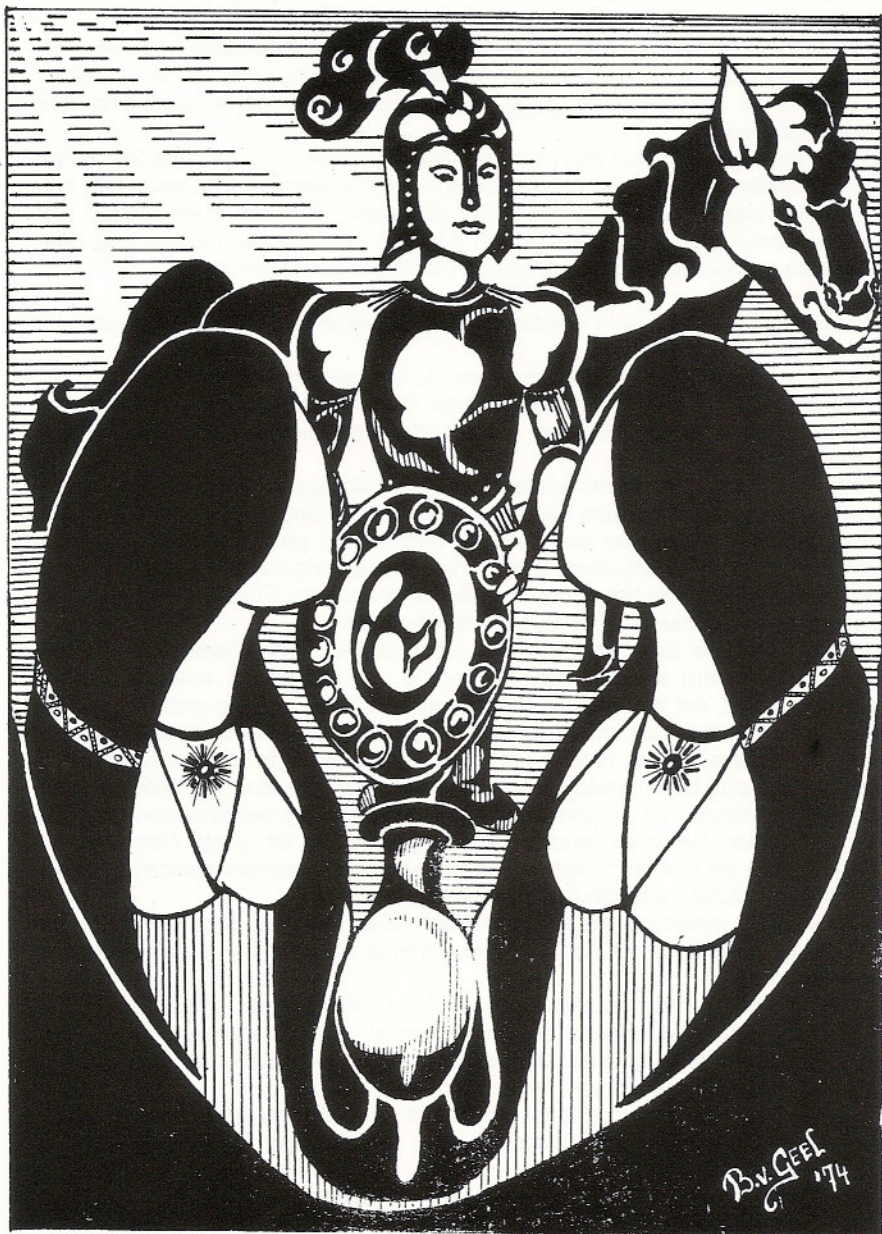
De Romein was diep geroerd. Het aanschouwen van deze twee schone vrouwen had hem als betoverd. Hij sprong van zijn paard, daardoor zoveel geluid makend, dat de vrouwen hem aankeken. In de weinige woorden, die hij van de landstaal kende, maakte hij de priesteres en Gronsela duidelijk, wie hij was. En tevens gaf hij hun te verstaan, dat zij niets te vrezen hadden. Zij konden op zijn bescherming rekenen. Koel, wantrouwend, ja zelfs vijandig gleden de blikken van de priesteres over de Romeinse bevelhebber, maar op het gelaat van Gronsela kwamen andere gevoelens tot uiting. Met behagen keek zij naar de kranige vreemdeling, naar zijn open eerlijke gezicht, naar zijn krachtige gestalte, naar zijn fraaie uitrusting.

Elke ochtend maakte Cotta sindsdien een rit te paard en steeds voerde zijn weg langs de tempel, om dan enige woorden te wisselen met de priesteres en haar dochter.

Na enige weken kwam er een dag, dat Cotta niet naar de tempel kwam. Zijn aanwezigheid werd ergens anders opgeëist. De Eburonen hadden een onverhoedse aanval gedaan op de Romeinen, doch deze, op hun qui-vive zijnde, sloegen de aanval met succes af.

Toen de Eburonen zagen, dat het hun slecht zou vergaan, als zij zouden verder vechten, vroegen aan de Romeinen een afvaardiging te sturen, zodat er onderhandeld kon worden.

Een paar Romeinse officieren werd in het kamp van Ambiorix ontvangen. Geruime tijd later keerde de missie terug in de tent van Cotta en Sabinus, de bevelvoerders.

B.V. GEEL
1974

De afvaardiging bracht verslag uit. Voor de door de Eburonen gepleegde overval bood vorst Ambiorix zijn excuus aan. Aan deze overval had hij mee moeten doen, gedwongen door andere naburige vorsten, die de overval hadden voorbereid. De aanval was mislukt, maar Ambiorix waarschuwde de Romeinen. De omringende stammen waren bezig een grootscheepse aanval op de Romeinen voor te bereiden. Hij wist, dat de aanval zeer binnenkort zou plaats vinden.

De dichte bossen en struiken bij de Keutenberg waren het uitgangspunt voor de aanval. Ambiorix, die de Romeinen goed gezind was, ried hen aan de plek, waar zij nu gelegerd waren, ijlings te verlaten. Dan kon hij hun een vreedzame aftocht garanderen. Tussen hem en de Romeinen zou er vrede zijn en blijven! Bij de god Jupiter zwoer hij vriendschap met zijn vrienden uit Rome, tussen zijn krijgers en de Romeinse legioenen. Hij bood nogmaals hun vrije aftocht.

Dit verslag bracht heftige discussie te weeg in het Romeinse legerkamp. Cotta vrouwde Ambiorix niet! Hij stelde voor het kamp in staat van verdediging te brengen en de loop der dingen af te wachten.

Sabinus echter hechtte geloof aan de woorden van de Ebuoroonse vorst. Hij wilde het kamp onmiddellijk opbreken om elders een gunstiger legerplaats te zoeken. De gesprekken liepen hoog op. Tenslotte gaf Cotta toe.

Er werd hard gewerkt in het kamp. Er werd druk gepakt en geladen. Alles wees er op, dat de Romeinen de volgende morgen vroeg wilden vertrekken.

Vanaf de Keutenberg stonden twee vrouwen het drukke gedoe gade te slaan. Een oudere vrouw en een jonge. De priesteres en haar dochter. De oudere vrouw draaide zich, met een blik van haat in haar ogen, om, sloop door het struikgewas en spoedde zich naar Ambiorix, die met een grote troepenmacht enkele mijlen verder zich gereed maakte de Romeinen aan te vallen. De priesteres had hem geen beter bericht kunnen brengen dan dit: het aanstaande vertrek van de vijanden uit Rome.

Cotta werd midden in de nacht gewekt door een van zijn wachten.

"Heer, ontwaakt, daar is een jonge man gevangen genomen door de wacht. Hij sloop in de richting van Uw tent en beweert U te willen spreken."

De jonge man werd binnen geleid: gehuld in een grauwe mantel met een grote kap op het hoofd, duiden de fijne gelaatstreken en de slanke gestalte van de jonge man er op, dat men te doen had met een jonge vrouw.

Toen de gevangene de kap van het hoofd terugsloeg, voer er een schok door Cotta heen: "Gronsela!"

Haastig kwamen de woorden van de dochter van de priesteres: "Heer, mocht het ooit tot een treffen komen tussen Uw volk en het mijne, dan hoop ik op een zege voor mijn volk. Maar dan moet het een eervolle zege zijn. Ik haat verraad, laagheid en bedrog. Ik ben hier gekomen om U te waarschuwen. Men wil U in een val lokken. Ga uw kamp niet uit. Men zal U overvallen zo U uit het kamp trekt!"

"Gronsela! mag ik het woord van Uw vorst niet geloven? Hij heeft ons vrede beloofd. En vrije aftocht."

Gronsela vertrok. Cotta bleef vertrouwen op het woord van Ambiorix. Als herinnering spelde Cotta een gouden speld op haar mantel.

De volgende morgen, in alle vroegte trokken de Romeinen weg. Nauwelijks had de troepenmacht zich in beweging gezet, of vanaf de heuvels in de rondte daalde een regen van pijlen neer.

"De beschrijving van de slag", sprak Matthieu, "zal ik jullie besparen."

Hij ging eens ver zitten en vertelde voort:

"Er vielen honderden en duizenden aan beide zijden. Ook Cotta werd getroffen. Toen Sabinus zag, dat zijn vriend en mede-aanvoerder sneuvelde, doordat hij niet naar hem geluisterd had, zweepte hij zijn overgebleven manschappen op tot het uiterste. Hij had succes. De Eburonen en hun bondgenoten weken terug.

Doch toen verscheen er een vrouw ten tonele; een priesteres met een gouden haartooi liet haar stem galmen over de strijdenden: "Eburonen, houdt dapper stand. Gedenkt dat de Zonnegod U de overwinning zal schenken!"

Daarop stortten de mannen van Ambiorix zich als wilde beesten op de restanten van het Romeinse legioen

Na de slag zocht Gronsela het lijk van Cotta. Op haar verzoek kon zij over het lijk van de Romeinse veldheer en zijn wapens beschikken. Zij liet het ter aarde bestellen, boven op de berg, die sindsdien de Cottaberg, wat later de Keutenberg werd.

De Eburonen hebben moeten boeten voor hun overwinning. Op het bericht van de zware nederlaag van zijn legioen trok de Romeinse Caesar het grondgebied der Eburonen binnen. Niets en niemand werd gespaard. Een handjevol slaagde erin te vluchten, waaronder Ambiorix.

De ontvolkte woongebieden van de Eburonen werden later bevolkt met Germaanse stammen, die onderdanige kolonisten bleken te zijn. Dat waren de Sunikers en de Ubiërs."

Even later waren wij op weg naar onze slaapzak en sliepen weldra als een roos. Alleen Wiel was nog bezig. Hij scheen met zijn zaklamp op een stafkaart; de route voor morgen werd bekeken.....

Uit: Het Geuldal - van Cottessen tot Valkenburg

Uitgave van De Natuurgids (1974)

Overgenomen met toestemming van de redactie, waarvoor onze dank.